

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات وفتون
پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارات اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

تحقیق و بررسی حدیث افتراق امت

رساله ماستری

محصل: اسد الله " ندیم " بن محمد کشمیر

استاد رهنما: پوهاند نکتور محمد اسماعیل " لیبیب " بلخی

سال: ۱۳۹۸ هـ ش - ۱۴۴۰ هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونهای خصوصی

تحقیق و بررسی حدیث افتراق امت

رساله ماستری

محصل: اسد الله " ندیم " بن محمد کشمیر

استاد رهنما: پوهاند دکتور محمد اسماعیل " لبیب " بلخي

سال: 1398 هـ ش - 1440 هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت تفسیر و حدیث

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم اسد الله ولد محمد کشمیر ID: SH-MST-97-417 محصل دور چهارم تفسیر و حدیث که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: تحقیق و بررسی حدیث افتراق امت به روز ۱۳ / ۱ / ۱۴۰۰ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۷ (نمره به عدد) لورد وهنت (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور محمد معروف حنیف	عضو هیات	
۲	دکتور عبدالباری حمیدی	عضو هیات	
۳	دکتور محمد اسماعیل لیبیب بلخی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

معاون علمی

آمر بورد ماستری

خلاصه تحقیق

این بحث در مورد بررسی حدیث افتراق امت قرار گرفته است، و بر همین اساس این بحث مشتمل بر مقدمه، تمهید، دو فصل، و خاتمه می‌باشد، و نتایج این تحقیق عبارتند از:

اول. در روایة حدیث سخن از تخریح حدیث افتراق از نگاه سند و متن با همراه حکم برصحت و ضعف پرداخته شده است، و در آن به این نتیجه رسیدیم که حدیث افتراق امت از نبی (ﷺ) به اسانید مختلف ثابت است، که در مجموعه از زیادی صحابه کرام نقل شده است و اگرچه در بعضی اسانید ضعف وجود دارد، اما بعضی از اسانیدی که قوت دارد، ضعف اسانید دیگر را جبره می‌کند، و جمع غفیر از علماء متقدمین و متاخرین حدیث افتراق امت را قبول کرده اند، و در قبول حدیث افتراق امت دو قول است، قول اول بر قبول حدیث افتراق امت که قول جمهور و راجح است، و قول دوم بر رد حدیث افتراق امت.

دوم. در درایت حدیث سخن از ترجمه و شرح حدیث افتراق امت، دفع سوالات از حدیث افتراق امت، مفاد حدیث افتراق امت که در آن مقصود از افتراق در حدیث، حقیقت فرقه فرقه شدن امت، فرقه ناجیه، راجع به تعیین این فرقه‌ها، تحذیر از تفرق، اسباب افتراق، سبب اختلاف فقهاء، فتنه‌ها و بعضی طائفه‌های غیر ناجیه را ذکر نمودم.

سوم. بر روایت حدیث تأکید بیشتری شده است.

پس از بررسی این تحقیق می‌توانم به این نتیجه برسم:

1 - حدیث افتراق امت تنها یک هنجار اجتماعی است که در قوانین خلقت خداوند ایجاد شده است، و این یک امر اجتناب ناپذیر تاریخی حاکم بر جوامع بشری به طور کلی وجود دارد، و آن این است که آنها به فرقه‌ها و احزاب تقسیم شدند خواه یهودیان و یا مسیحیان و یا مسلمانان می‌باشد.

2 - اساس امر این امت دو چیز است: کلمه توحید و توحید کلمه، چنانکه حق تعالی فرمود: { **إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ** } حفظ وحدت امت و التزام به آن، از ضروری‌ترین وظایف اجتماع است.

3 - اینکه تفرق امت فاقد توجیه قانونی است و اصحاب آن از مسئولیت عمل مذموم خود مبرا نیستند چنانکه خداوند متعال فرمود: { **إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِعَاعًا لِّسْتِ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ** } و این که آیا این تفرق جدایی از دین به قرائت (فارقوا دینهم) است یا متمایز باطنی در دارایی‌ها به قرائت (فارقوا دینهم).

4 - در میزان صحت این حدیث بین علما اختلاف است. اکثر علما گفته اند که این حدیث صحیح است.

5 - تمهیدات هفتادگانی که در روایات حدیثی ذکر شده و محدودیت را افاده نمی کند.

6 - تفرق مذموم که متون شرعی نسبت به آن هشدار داده بود ربطی به دین و اصول نداشت و نه به فروع فقهی.

7 - در اینکه اصل حدیث افتراق صحیح است، در آن تردیدی نیست، زیرا با اسانید مختلف ثابت می شود، که برخی از آنها صحیح و حسن است و به اسانید فراوان و روایات مؤید روایت شده که حدیث افتراق امت را به اعتبار می رسند، تا اینکه برخی از علما با متواتر به آن حکم کرده اند، و ممکن است که در اصل حدیث بدون اضافات باشد، و اکثریت علما بر صحت اضافه اند و برخی ضعیف دانسته است.

8 - و از پیامبر (ﷺ) آنچه را که صحیح از او درباره افتراق آمده این است که یهود از هم جدا شدند و نصارا از هم جدا شدند و این امت هم متفرق خواهند شد، و همه این فرقه ها در جهنم خواهند بود، بجز از یکی، و آن فرقه ای است که بر همان چیزی بوده باشند که پیامبر (ﷺ) و سلم بر آن بوده بود. فرقه ناجیه آن است که در دنیا از بدعت ها گریختند و در آخرت از آتش جهنم نجات خواهد یافت، و آن فرقه به فرمان خداوند متعال پیروز هستند تا قیام قیامت.

9 - اینها هفتاد و سه فرقه است که یکی از آنها بر حق و بقیه بر باطل است. عده ای علما سعی کردند آنها را برشمارند، وگفتند اصول اهل بدعت هشت فرقه هستند، و از هر فرقه شعبه ای ساخته اند تا به این تعداد که پیامبر (ﷺ) تعیین کردند، به این حد برسانند، و برخی از علما توقف در مورد سرشماری فرقه ها نموده است.

بهتر است آنچه را که پیامبر (ﷺ) فرمودند جمع بندی کنیم و بگوییم این امت به هفتاد و سه فرقه تقسیم می شود که همه در جهنم هستند جز یک فرقه.

10 - بارزترین ویژگی فرقه ناجیه، التزام به آنچه پیامبر (ﷺ) در عقیده و عبادت و اخلاق و رفتار بر آن بوده است. این چهار موضوع در فرقه ناجیه میباشد.

فهرست موضوعات

صفحات	عناوين
Error! Bookmark not defined.	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	تمهيد
Error! Bookmark not defined.	موضوع اول: مفهوم فرقه
Error! Bookmark not defined.	موضوع دوم: مفهوم جماعت و امت
Error! Bookmark not defined.	موضوع سوم: مفهوم بنی اسرائیل و اهل الكتاب
Error! Bookmark not defined.	موضوع چهارم: مفهوم يهود و نصارى
Error! Bookmark not defined.	فصل اول : رواية احاديث افتراق امت
Error! Bookmark not defined.	مبحث اول : تخريج وحكم احاديث افتراق امت
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول : تخريج وحكم حديث عبد الله بن مسعود [ت32هـ]
defined.	
Error! Bookmark not defined.	فرع اول : تخريج اجمالى سند حديث
Error! Bookmark not defined.	فرع دوم : تخريج تفصيلى سند حديث وحكم برآن
Error! Bookmark not defined.	فرع سوم : متن حديث وحكم آن
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم : تخريج وحكم حديث عمرو بن عوف [ت39هـ]
defined.	
Error! Bookmark not defined.	فرع اول : تخريج اجمالى سند حديث
Error! Bookmark not defined.	فرع دوم : تخريج تفصيلى سند حديث وحكم برآن
Error! Bookmark not defined.	فرع سوم : متن حديث وحكم آن
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم : تخريج وحكم حديث علي بن أبي طالب [ت40هـ]
defined.	
Error! Bookmark not defined.	فرع اول : تخريج اجمالى سند حديث
Error! Bookmark not defined.	فرع دوم : تخريج تفصيلى سند حديث وحكم برآن
Error! Bookmark not defined.	فرع سوم : متن حديث وحكم آن
Error! Bookmark not defined.	مطلب چهارم : تخريج وحكم حديث سعد بن أبي وقاص [ت55هـ]
defined.	
Error! Bookmark not defined.	فرع اول : تخريج سند حديث وحكم برآن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

مطلب پنجم : تخریج و حکم حدیث معاویة بن ابي سفیان [ت60هـ-]
defined.

Error! Bookmark not defined. تخریج اجمالی سند حدیث

Error! Bookmark not defined. تخریج تفصیلی سند حدیث و حکم بر آن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

مطلب ششم: تخریج و حکم حدیث عبد الله بن عباس [ت68هـ-]
defined.

Error! Bookmark not defined. تخریج سند حدیث و حکم بر آن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

مطلب هفتم: تخریج و حکم حدیث جابر بن عبد الله [ت70هـ-]
defined.

Error! Bookmark not defined. تخریج سند حدیث و حکم بر آن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

مطلب هشتم: تخریج و حکم حدیث عوف بن مالك [ت73هـ-]
defined.

Error! Bookmark not defined. تخریج اجمالی سند حدیث

Error! Bookmark not defined. تخریج تفصیلی سند حدیث و حکم بر آن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

مطلب نهم: تخریج و حکم حدیث عبد الله بن عمرو بن العاص [ت73هـ-]
not defined.

Error! Bookmark not defined. تخریج اجمالی سند حدیث

Error! Bookmark not defined. تخریج تفصیلی سند حدیث و حکم بر آن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

مطلب دهم: تخریج و حکم حدیث عبد الله بن عمر [ت74هـ-]
defined.

Error! Bookmark not defined. تخریج سند حدیث و حکم بر آن

Error! Bookmark not defined. متن حدیث و حکم آن

Error! Bookmark not defined. مطلب یازدهم: تخریج وحکم حدیث ابی هریره [ت75هـ]

فرع اول : تخریج اجمالی سند حدیث.....

فرع دوم : تخریج تفصیلی سند حدیث وحکم برآن.....

فرع سوم : متن حدیث وحکم آن.....

Error! Bookmark not defined. مطلب دوازدهم: تخریج وحکم حدیث ابی امامة [ت86هـ]

فرع اول : تخریج اجمالی سند حدیث.....

فرع دوم : تخریج تفصیلی سند حدیث وحکم برآن.....

فرع سوم : متن حدیث وحکم آن.....

Error! Bookmark not defined. مطلب سیزدهم: تخریج وحکم حدیث انس بن مالک [ت92هـ]

فرع اول : تخریج اجمالی سند حدیث.....

فرع دوم : تخریج تفصیلی سند حدیث وحکم برآن.....

فرع سوم : متن حدیث وحکم آن.....

Error! Bookmark not defined. مطلب چهاردهم: تخریج وحکم حدیث ابودرداء [ت23هـ] و واثلة [ت85هـ]

فرع اول : تخریج اجمالی سند حدیث.....

فرع دوم : تخریج تفصیلی سند حدیث وحکم برآن.....

فرع سوم : متن حدیث وحکم آن.....

Error! Bookmark not defined. مطلب پانزدهم: تخریج وحکم حدیث مرسل قتادة بن دعامة سدوسي [ت107هـ]

فرع اول : تخریج سند حدیث وحکم برآن.....

فرع دوم : متن حدیث وحکم آن.....

Error! Bookmark not defined. مطلب شانزدهم : خلاصه حکم بر احادیث افتراق امت

فرع اول : خلاصه حکم بر سند احادیث افتراق امت ..

فرع دوم : خلاصه حکم بر متن احادیث افتراق امت ..

Error! Bookmark not defined. مبحث دوم : اقوال علماء در احادیث افتراق امت.....

مطلب اول : اقوال علماء در احادیث افتراق امت از نگاه صحت وحسن
not defined.

قسم اول : حکم خاص (یک طریق از طرق) بر حدیث افتراق امت از نگاه صحت ویا حسن:

Error! Bookmark not defined......

مطلب دوم : حکم عام بر حدیث افتراق امت از نگاه صحت ویا حسن :
Error! Bookmark not defined.

قسم سوم : اعتماد اهل علم بر احادیث افتراق امت : **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم : اقوال علماء در احادیث افتراق امت از نگاه ضعف و وضع
Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم : مناقشه در اقوال علماء و اختیار قول صحیحترین از آنها
Error! Bookmark not defined.

الف : مقارنه بین اقوال العلماء : **Error! Bookmark not defined.**.....

ب : مناقشه بین اقوال العلماء : **Error! Bookmark not defined.**.....

ج : قول راجح : **Error! Bookmark not defined.**.....

مطلب چهارم : اهمیت حدیث افتراق امت به نزد علما . **Error! Bookmark not defined.**

فصل دوم : درایة حدیث افتراق امت **Error! Bookmark not defined.**

مبحث اول : ترجمه و شرح حدیث افتراق امت، و دفع از سوالات. **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول : ترجمه بعضی از حدیث افتراق امت **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم : شرح بعضی جمله ها از حدیث افتراق امت **Error! Bookmark not defined.**
defined.

مطلب سوم : دفع سوالات از حدیث افتراق امت **Error! Bookmark not defined.**

مبحث دوم : مفاد حدیث افتراق امت **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول : مقصود از افتراق در حدیث **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم : حقیقت فرقه فرقه شدن امت **Error! Bookmark not defined.**

مطلب سوم : فرقه ناجیه **Error! Bookmark not defined.**

مطلب چهارم : راجع به تعیین این فرقه ها **Error! Bookmark not defined.**

مطلب پنجم : ویژگی ها و نشانه های فرقه های باطل . **Error! Bookmark not defined.**

مطلب ششم: تحذیر از تفرق **Error! Bookmark not defined.**

مطلب هفتم : اسباب افتراق **Error! Bookmark not defined.**

مطلب هشتم : اسباب اختلاف فقهاء وتنوع در اجتهاد ..	Error! Bookmark not defined.
مطلب نهم : فتنه ها	Error! Bookmark not defined.
مطلب دهم : بعضی طائفه های غیر ناجیه	Error! Bookmark not defined.
خاتمه	1
الف . نتیجه گیری بحث	1
ب. توصیه	4
ملخص البحث	6
فهرست آیات	Error! Bookmark not defined.
فهرست احادیث و آثار	Error! Bookmark not defined.
فهرست اعلام	Error! Bookmark not defined.
فهرست مصادر و مراجع	Error! Bookmark not defined.
Research Summary	Error! Bookmark not defined.

خاتمه

خاتمه در باره نتیجه گری بحث و توصیه از نویسنده مییاشد.

الف . نتیجه گیری بحث

از خلال بحث خود به نتایج ذیل رسیدم :

1 - وحدت و یکپارچگی مسلمانان یکی از بزرگ ترین اهدافی است که اسلام برای تحقق آن بسیار تلاش نموده است.

2 - رسول اکرم (ﷺ) هم از همان روزهای نخستین دعوت اسلامی بر اخوت و برادری تاکید کرده، و همه تلاش نبی (ﷺ) این بود تا عوامل تفرقه و اختلاف را از میان بردارد، در مدینه منوره بعد از تشکیل اولین حکومت اسلامی، میان مسلمانان بویژه مهاجرین و انصار اخوت برقرار کرد، و با وحدت و یکپارچگی توانست بر مشکلات فائق آید، و در زمان رسول الله (ﷺ) بر وحدت امت اسلامی تاکید گردید.

3 - اهمیت حدیث افتراق امت را در نکات ذیل دریافت نمودم :

یک : اهتمام علماء فرق به حدیث افتراق امت.

الف. بسیاری از علماء فرق، در تصنیفات خودش به همین حدیث افتراق امت، اعتماد نموده، و گروه های هفتاد سه را ذکر نموده است.

ب. بعضی از علماء اهتمام شان در مدلول حدیث بوده، و در باره گروه ها مختلف تصنیفات نمودند.

ج. بعضی از علماء، در گروههای مختلف تصنیفات نموده، و در مصنفات اهتمام بر حدیث افتراق امت نموده، و شرح مفردات و جملات را نموده، و مسائل شانرا در اسه و مناقشه کرده است. : اهتمام علماء عموم مسلمین به حدیث افتراق امت :

اهتمام بر حدیث افتراق امت، خاص فقط به علماء که در فرق تصنیفات نموده، نبوده بلکه اکثر علماء تقریباً در هر کتاب از این حدیث بحث نموده.

الف. علماءیکه در عقائد تصنیفات نموده، و از حدیث افتراق بحث نموده است.

ب. علماءیکه شروح را در کتب احادیث تصنیف نموده و از حدیث افتراق بحث نموده.

ج. علماءیکه در مصطلح الحدیث تصنیف نموده، آنها هم از حدیث افتراق بحث نموده.

د. علماءیکه در تفسیر قران کریم تصنیفات نموده، و آنها هم از حدیث افتراق در ایه های مختلف بحث نموده.

ه. علماءیکه در فقه تصنیفات نموده، و آنها هم از حدیث افتراق، در ابواب مختلف، بحث نموده.

و. علمائیکه در اصول فقه تصنیفات نموده، و آنها هم، از حدیث افتراق در مباحث مختلف، بحث نموده.

سه: همینگونه عده ای از علماء هم به حدیث افتراق امت کتابهای خاصی را تصنیف نموده است:

الف. بعضی از آنها اهتمام بر سند و متن نموده، و تصنیفات خاصی نموده است.

ب. بعضی از آنها اهتمام بر حدیث، در کتابهای خود نموده.

4 - این حدیث به حدیث افتراق امت به نزد بسیاری از علماء مشهور شده است، و به نزد دیگری علماء به حدیث افتراق امم مشهور است.

5 - حدیث افتراق امت معجزه از معجزات نبی (ﷺ) است.

6 - علماء سلف و خلف، به حدیث افتراق امت اهتمام بسیار زیادی نموده، و حدیث افتراق امت را شرح و تحلیل و تفسیر نموده اند، و حتی بعضی از علماء حدیث افتراق را در نظر نموده و مؤلفات مستقل در باره تحلیل حدیث افتراق را نوشته اند، و در باره فرقه ها تصنیفات مستقل کرده اند.

7 - فرقه بر گروه یا حزبی دلالت دارد که نظریات و پیشوای مشترکی دارند و در اصطلاح علما الملل والنحل فرقه به شاخه های فرعی که در ادیان به وجود می آید اطلاق می شود.

8 - افتراق پنج قسم است که اسلام آنرا منع نموده است:

اول: مفارقه از دین اسلام.

دوم: تفرق اهل کفار در بین خود.

سوم: تفریق دین، یعنی بعضی از امور دین را قبول میکند، و بعضی از امور دین را قبول نمی کند.

چهارم: تفرق اهل دین حق به احزاب و فرقه ها و مذاهب مختلف که یکی دیگری را تفسیق تضلیل و تکفیر میکند.

پنجم: جدائی از جماعت مسلمین است.

9 - جماعت، به تجمّع افراد پیرامون امامی که موافق با کتاب الله و سنت رسول الله (ﷺ) باشد، بر می گردد، و روشن و واضح است که اتفاق بر غیر سنت، از معنای جماعتی که احادیث تعریف می نمایند، خارج است.

10 - جماعتی که التزام به آن واجب است و نهایتاً در دو بند خلاصه می شود:

أ. جماعت یعنی بیعت با یک امام، طبق موازین شرعی، با این تعریف تبعیت از چنین گروهی گروهی واجب و خروج از آن حرام است.

ب. جماعت از دید اهل سنت یعنی پیروی از سنت و ترک بدعت.

11 - حدیث افتراق امت از نبی (ﷺ) به اسانید مختلف ثابت است ، که در مجموعه از زیادی صحابه کرام نقل شده است و اگرچه در بعضی اسانید ضعف وجود دارد، اما بعضی از اسانیدی که قوت دارد، ضعف اسانید دیگر را جبره می کند.

12 - حدیث افتراق امت در مجموع از پانزده صحابی نقل شده است ، که انرا من دریافت نمودم، و حدیث افتراق امت به دو وجه شده روایت شده است :

وجه اول : و این وجه مشهور و صحیح است : «تفترق أمتی علی ثلاث وسبعین ملة، کلهم فی النار إلا ملة واحدة» قالوا: ومن هی یا رسول الله؟ قال : «ما أنا علیه وأصحابي».

وجه دوم : و این وجه غیر مشهور و غیر صحیح، بلکه موضوع است: «ستفترق أمتی علی ثلاث وسبعین ملة کلها فی الجنة إلا ملة واحدة». قيل: أی ملة؟ قال: «الزنادقة».

13 - جمع غیر از علماء متقدمین و متاخرین حدیث افتراق امت را قبول کرده اند، که آنرا به سه قسم تقسیم نمودم:

قسم اول : حکم خاص (یک طریق از طرق) بر حدیث افتراق امت از نگاه صحت و یا حسن: و قتیکه علماء یکی از طرق حدیث افتراق را تصحیح و یا تحسین نمودند، آنها بر این حدیث احتجاج نموده و قبول کرده اند.

قسم دوم : حکم عام بر حدیث افتراق امت از نگاه صحت و یا حسن : عموم اهل علم، حدیث افتراق را قبول نمودند، و اگرچه عبارت های متفاوت دارد.

قسم سوم : اعتماد اهل علم بر احادیث افتراق امت : بعضی از علماء حکم بر احادیث امت از نگاه صحت و یا تحسین تصریح نکرده اند لیکن و قتیکه نظر در تصنیفات شان نمایم در آن وقت می دانیم که آنها احادیث افتراق امت را قبول نموده اند، و تصنیفات شان را بر آن بناء نمودند. اکثر علماء حدیث افتراق امت را عموماً و خصوصاً قبول نموده، ولیکن بعضی موقف مخالف دارند، با این معنی که حدیث را ضعیف می دانند، و علماء که این حدیث را تضعیف نموده اند، مثل امام ابن حزم [ت456هـ] ، و امام ابن وزیر [ت840هـ] ، و امام الشوکانی [ت1250هـ] ، و شیخ محمد زاهد بن حسن، کوثری [ت1371هـ] ، و دکتور عبد الرحمن البدوی [ت1426هـ] ، و دکتور یوسف بن عبد الله ، قرضاوی، [مولود 1345هـ].

15 - در قبول حدیث افتراق امت دو قول است، قول اول بر قبول حدیث افتراق امت که قول جمهور است، و قول دوم بر رد حدیث افتراق امت، و قول اول راجح است، و این اولی و راجحتر است.

ب. توصیه

نویسنده توصیه را برای مسلمانان بر اتفاق به نقاط ذیل می کند :

الله ﷻ می فرماید : { وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ } [سوره فصلت آیه 33] " او کیست نیکوتر به سخن از کسی که خواند بسوی الله و کرد کار شایسته و گفت بدرستی که من از مسلمانانم".

و نیز می فرماید { اتبعوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ } [سوره یس آیه 21] " پیروی کنید کسی را که نمی طلبد از شما مزدی و ایشانند هدایت یافتگان".

1 - اطاعت از حکم الله و پرهیز از نافرمانی او: الله ﷻ می فرماید : { إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ } [سوره انعام آیه 57] " نیست حکمی (فرمانروایی) مگر الله را".

2 - عمل به قرآن کریم، که حجت، الله است بر بندگانش: الله ﷻ می فرماید : { قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ } [سوره انعام آیه 149] " پس برای الله است دلیل تمام".

لذا میزان و معیار هر قول و عمل و عقیده و هر مذهبی (راه و روش) قرآن کریم است و هر روندی بر خلاف این میزان و معیار فطری الهی باشد ضلال و گمراهی است.

3 - (أسوه) (الگو) گرفتن خاتم الانبیاء (ﷺ) و ابراهیم - علیه السلام: الله ﷻ - می فرماید : { لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ } [سوره احزاب آیه 21] " به تحقیق بود مر شما را در رسول الله اقتدایی خوب".

4 - پرهیز جدی از شرک، آوردن عبادت الله یکتا و برای او شریک قائل نشدن: الله ﷻ می فرماید : { وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ } [سوره بینه آیه 5] " و دستوری به آنها داده نشده بود جز این که خدا را بپرستند، در حالی که دین خود را برای او خالص کنند، و از شرک به توحید بازگردند، نماز را برپا دارند و زکات را پردازند، و این است آیین و دین مستقیم و پایدار".

5 - پرهیز از مذاهب (راه و روش) مشرکان: الله ﷻ می فرماید : { وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ () مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ } [سوره روم آیه 31 - 32] " مباشید از مشرکان، از آنانکه پراکنده ساختند دین شان را و شدند گروهها، هر گروهی به آنچه نزد ایشان است شادمانند"

6 - پرهیز از بغض و نفرت: از آنچه رسول الله (ﷺ) برای امت اسلامی از هدایت بشری و قضاوت و حکم به قرآن و تبیعت از رسول الله (ﷺ) آورده اگر چه به آن حکم عمل کند: الله ﷻ می فرماید : { ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ } [سوره محمد آیه 9] " این به سبب آن

آن است که ایشان ناپسند داشتند چیزی را (قرآن) که فرو آورده است الله، پس (الله) اعمالشان را محو و نابود کرد".

7 - پرهیز از خروج از دین اسلام و گرفتن شریعتی غیر از آن: الله ﷻ می فرماید: { وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ } [سوره آل عمران آیه 85] ، " و هر کس غیر اسلام (برای دینداری) دینی دیگر بخواهد پس هرگز از او پذیرفته نمی شود و او در آخرت از زیانکاران است".

8 - حفظ وحدت و پرهیز از تفرقه میان مسلمین: خواه با ابداع مذهب باشد و خواه با تشکیل گروه های اعتقادی [علماء که فتاوی مخالف اسلام می دهند] و نیز تشکلهای افراطی و تفریطی خارج از حد اسلام ، الله ﷻ می فرماید: { وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا } [سوره آل عمران آیه 103] " و همگی به ریسمان (عهد و یا دین) الله چنگ زنید و پراکنده نشوید." پرهیز از هر گونه بدعت گذاری: نوآوری غیر حکم الله «قرآن کریم» و وسیله سازی بسوی غلو و شرک از جمله حلف (سوگند) به غیر الله، استعانه و استغاثة به غیر الله و اعتقاد به اینکه غیر الله تصرف در امور و تکوین آنها دارند، و قبر پرستی و غیره.

ملخص البحث

تمت دراسة هذا البحث (بحث ودراسة حديث الإفتراق الأمة) و هذا البحث مشتمل على مقدمة , تمهيد , فصلين , خاتمة وفهارس.

و أما المقدمة تشتمل على أهمية الموضوع, ذكر أسباب إختيار الموضوع , الأسئلة البحث, دراسات السابقة للموضوع, منهج البحث, أهداف البحث و مشكلات البحث (قيود البحث).
وأما التمهيد تتم فيه الكلام على اربعة مواضيع رئيسية مثل مفهوم الفرقة، مفهوم الجماعة والأمة، مفهوم إسرائيل و أهل الكتاب، و مفهوم اليهود و النصارى.

الفصل الأول : رواية الحديث ، وفيه مبحثان:

المبحث الأول : تخريج وحكم حديث الإفتراق الأمة ، وفيه ستة عشرة مطالب .

المبحث الثاني : أقوال العلماء في حديث الإفتراق الامة, وفيه ثلاثة مطالب.

الفصل الثاني : دراية الحديث , وفيه ايضا مبحثان :

المبحث الأول : ترجمة الحديث و شرحها, و دفع الأسئلة من حديث الإفتراق الامة ، وفيه ثلاثة مطالب.

المبحث الثاني : مفاد الحديث، وهذا المبحث مهم جدا في دراية الحديث, وفيه عشرة مطالب.

و في الخاتمة نتائج البحث و التوصية .

و الحاصل في هذا البحث هي:

أولا . في البحث نوقش رواية حديث إفتراق الأمة من وجهة نظر السند واللفظ مع حكم الصحة والضعف ، وفيه توصلت إلى استنتاج أن حديث إفتراق الأمة عن النبي (ﷺ) قد وردت باسانيد و الفاظ المختلفة، وعلى الرغم من ضعف بعض الاسانيد ، إلا أن بعض الاسانيد قوية جدا يرجح ضعف الاسانيد الضعيفة، ويبقى الصحة حديث إفتراق الأمة, و حديث إفتراق الأمة قد ورد عن خمسة عشر صحابة رضوان الله تعالى عليهم اجمعين، وقليل من العلماء ضعف هذا الحديث ، واكثر العلماء على قبول حديث إفتراق الأمة.

ثانيا . في دراسة الحديث نتحدث عن ترجمة وشرح حديث إفتراق الأمة ، ودفع الأسئلة من حديث إفتراق الأمة، ومعاني حديث إفتراق الأمة التي فيها معنى التفريق في الحديث ، حقيقة التفريق ، الفرقة الناجية ، تحديد هذه الفرق ، سمات وعلامات الفرق الباطلة غير الناجية ، التحذير من الانقسام ، طريقة النجاة من الفرقة ، أسباب الاختلاف ، طرق تقوية الوحدة, مسؤولية الأمة الإسلامية ، سبب الخلاف بين الفقهاء ، بيان الفتن و بيان بعض الطوائف غير الناجية.

ثالثا . تم التركيز بشكل أكبر على رواية الحديث.

ويمكنني بعد ما بحثت في هذا التحقيق أن نخلص الى ما يلي :

1 - أن حديث إفتراق الأمة إنما يقرر سنة اجتماعية في سنن الله في خلقه، وأن هناك سنة حتمية تاريخية تحكم المجتمعات البشرية وهي أنها ستفترق فرقا، يستوي في ذلك اليهود والنصارى والمسلمون

2 - أن قوام أمر هذه الأمة شيئان : كلمة التوحيد و توحيد الكلمة، كما قال تعالى : {إن هذه أمتكم أمة واحدة و أنا ربكم فاعبدون} وإن الحفاظ على وحدة الأمة والتمسك بالجماعة من أوجب الواجبات.

3 - أن الإفتراق الأمة مسألة حتمية , تفتقد المسوغ الشرعي, ولا يعفى أصحابه ومن تبعهم كما قال تعالى : { إن الذين فرقوا دينهم وكانوا شيعا لست منهم في شيء } وسواء كان هذا الإفتراق مفارقة للدين وفقا لقراءة (فارقوا دينهم) أو تفرقا داخليا في الأصول وفقا لقراءة (فرقوا دينهم).

4 - أن هناك خلافا بين العلماء في مدى صحة هذا الحديث فأكثر العلماء قالوا بصحة الحديث.

5 - أن الإعداد السبعينية المذكورة في روايات الحديث لا يفهم منها التحديد والحصر.

6 - أن الإفتراق المذموم الذي حذرت منه النصوص الشرعية ما كان له صلة بالدين والأصول, وليس بالفروع الفقهية.

7 - أن أصل حديث الإفتراق صحيح لا شك في ذلك لثبوته من طرق بعضها حسن لذاته ترتقي للصحة بكثرة الطرق والروايات المعضدة حتى حكم بعض العلماء عليه بالتواتر وهو محتمل في أصل الحديث دون الزيادات, و أن الجمهور على صحة الزيادة، وضعفه البعض.

8 - و أخبر النبي (ﷺ) فيما صح عنه أن اليهود افترقوا ، والنصارى افترقوا ، وأن هذه الأمة ستفترق ، وهذه الفرق كلها في النار إلا واحدة، وهي من كان على مثل ما كان عليه النبي (ﷺ) وأصحابه، وهذه هي الفرقة الناجية، التي نجت في الدنيا من البدع وتتجو في الآخرة من النار وهي الطائفة المنصورة إلى قيام الساعة التي لا تزال ظاهرة قائمة بأمر الله عز وجل.

9 - وهذه الفرق الثلاث والسبعون التي واحدة منها على الحق والباقي على الباطل حاول بعض العلماء ان يعددها وقالوا أن اصول أهل البدع ثمانية وجعلوا من كل اصول فروعا ليصلوا إلى هذا الحد وإلى هذا العدد الذي عينه النبي (ﷺ)، ورأى بعض العلماء أن الأولى الكف عن العدد؛ لأن هذه الفرق ليست وحدها التي ضلت بل قد ضل أناس ضلالا أكثر مما كانت عليه من قبل.

فالأولى ان نجمل ما أجمله النبي (ﷺ) ونقول هذه الأمة ستفترق على ثلاث وسبعين فرقة كلها في النار إلا واحدة ثم نقول: كل من خالف ما كان عليه النبي (ﷺ) وأصحابه فهو داخل في هذه الفرق.

10 - أبرز خصائص الفرقة الناجية هي التمسك بما كان عليه النبي (ﷺ) في العقيدة، والعبادة، والأخلاق، والمعامل ، وهذه الامور الأربعة تجد الفرقة الناجية بارزة فيها.

بخاطر دسترسى به متن كامل اين تحقيق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af